06/07/2019

Μνήμη και συγκίνηση: Η ζωή πριν τη μικρασιατική καταστροφή

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Όταν μιλάμε για τη Σμύρνη, σχεδόν πάντα μεταφερόμαστε νοητά στα ματωμένα χώματα του τόπου που αμαύρωσαν για πάντα τις σελίδες της ελληνικής ιστορίας. Στα 97 χρόνια που συμπληρώνονται από την ολοσχερή καταστροφή, αξίζει να θυμόμαστε πως προηγήθηκαν χρόνια με σεβασμό σε θεσμούς, παραδόσεις, ανεκτίμητες ηθικές αξίες που έσβησαν μαζί με εδάφη και ανθρώπινες ζωές.

“Όσοι γνώρισαν τη Σμύρνη από κοντά ευτύχησαν να αποθαυμάσουν τις φυσικές ομορφιές της. Ο πολυταξιδεμένος και ανοιχτόμυαλος Ηρόδοτος έγραψε πως δεν αντίκρισαν τα μάτια του ωραιότερη πόλη. Ο μέγιστος ρήτορας Κικέρων κατέθεσε ότι δεν υπάρχει σημείο της πόλης που ο ταξιδιώτης δεν θα γοητευτεί από κάτι, τοπίο, αρχαιότητες ή ανθρώπους. Ο Σικελιανός στον πρόλογο του μυθιστορήματος “Αιολική γη” του Βενέζη έγραψε: “Είναι η γλυκιά ιωνική ατμόσφαιρα, είναι η κρυφή, χαμένη θαλπωρή της μυστικής του κόσμου σάρκας που απροσδόκητα ξανάρχεται και πάλι σ’ επαφή μητριαρχική μαζί μου, είναι η αγνή ιωνική πνοή του ξεχασμένου και νοσταλγημένου από με τον ίδιο πολιτισμού”. Θωμάς Κοροβίνης,

«Σμύρνη: Μια πόλη στη λογοτεχνία».

Σμύρνη: Το εμπορικό σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης

Image not found or type unknown

Σμύρνη: Το εμπορικό σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης

Πριν από 97 χρόνια, η Μικρά Ασία, το «λίκνο του ελληνικού πολιτισμού» παραδίδεται στις φλόγες των Τούρκων κατακτητών, χάνει οικισμούς και ανθρώπινες ζωές από μία ανείπωτη θηριωδία. Τόσα χρόνια μετά, οι ιστορικές αναλύσεις μετρούν ακόμα τον απολογισμό και βυθισμένες στη φρικαλεότητα των γεγονότων, ξεχνούν να θυμίσουν πως η Σμύρνη κάποτε ζούσε και ανέπνεε διαφορετικά από οποιαδήποτε άλλη ελληνική πόλη σήμερα. Η Σμύρνη ήταν το κέντρο όλων, σήμερα είναι η εστία όλων των χαμένων αξιών.

Ένας μέγιστος εμπορικός κόμβος μεταξύ Ανατολής και Δύσης, η κοιτίδα πολλών αρχαίων λαών και πολιτισμών. Κατά αυτόν τον τρόπο περιγράφουν πολλοί τη Μικρά Ασία του τότε. Από τους 370000 κατοίκους της πόλης, οι 165000 ήταν Έλληνες. Το ελληνικό στοιχείο, διάσπαρτο σε όλο το μήκος και το πλάτος της Ανατολίας μακροημέρευε κυρίως στην κοσμοπολίτικη Σμύρνη. Οι δε άνθρωποι που ζούσαν εκεί, Τούρκοι, Αρμένιοι, Εβραίοι, Λεβαντίνοι, ήξεραν όλοι να μιλούν ελληνικά. Η ελληνική γλώσσα είχε γίνει «η γλώσσα των εμπόρων και της καλής κοινωνίας».

Η μουσική και τα τραγούδια ήταν πολύ έντονα στοιχεία σε καφενέδες, μπακαδοταβέρνες, γάμους και βαφτίσεις με τους οργανοπαίχτες να αποκαλούνται παιχνιδιάτορες και τα μουσικά όργανα, παιχνίδια. Στα μαγαζιά του Φραγκομαχαλά οι ντόπιοι έβρισκαν παιχνίδια όμορφα και κουρντιστά, “από παραδείσια φτερά για τα μαλλιά των γυναικών μέχρι σκαρπίνια για Σταχτοπούτες”. Τα στοιχεία που αποδίδουν επαρκώς τον τρόπο ζωής των κατοίκων της Σμύρνης δεν μπορούν να είναι άλλα από βιωματικά.

Ο μικρασιατικός κοσμοπολίτικος αέρας

Image not found or type unknown

Ο μικρασιατικός κοσμοπολίτικος αέρας

Το βιβλίο «Τρεις αιώνες, μια ζωή» της Μικρασιάτισσας Φιλιώς Χαιδεμένου, περιέχει πληροφορίες από όσα έζησε εκεί, από όσα είδε, άκουσε και επηρέασαν με έναν δυνατό τρόπο τη ζωή της. Οι αναφορές στις γυναίκες, στις γεμάτες ημέρες των κατοίκων μας μεταφέρουν εκεί, στην πόλη που έμοιαζε ότι δεν θα πεθάνει

ποτέ και ας έσβησε τόσο νωρίς. Ξεκινώντας από τις γυναίκες της Σμύρνης, όλες είχαν πάνω τους έναν αλλοτινό αέρα, μία αύρα από αλλού φερμένη.

«Στη Σμύρνη, οι γυναίκες ακολουθούσαν πιστά τη μόδα και η μόδα δεν αργούσε να φτάσει στα Βουρλά. Θυμάμαι τις καζάκες, άσπρες, κεντημένες μπροστά με φρου φρου και δαντέλες. Τις φορούσαν όλες οι κοκέτες της εποχής. Όταν οι γυναίκες ντύνονταν έτσι, δεν φόραγαν πολλά χρυσαφικά και πεντόλιρα- μόνο δαχτυλίδια- και η ομπρέλα για να τις προστατεύει από τον ήλιο ήταν απαραίτητο αξεσουάρ».

Ο τρόπος που οργάνωναν και ζούσαν την κάθε ημέρα όλοι οι άνθρωποι εκεί, θα μπορούσε να προσδώσει αιώνιο χαρακτήρα στην πόλη. «Μόλις τελείωνε η δουλειά, οι εργάτες πλένονταν, χτενίζονταν, φόραγαν καθαρά ρούχα και άρχιζαν τη γιορτή. Μέσα στη σιγαλιά της νύχτας άκουγες μέχρι από πολύ μακριά παρέες να γελούν και να τραγουδούν και να λένε σαμπανιέτες, δηλαδή αστεία».

Κανείς δεν έμοιαζε να κοιμάται ποτέ σε αυτή την πόλη. Τραγούδια ακούγονταν και την αυγή, γιατί υπήρχαν κι εργάτες που δούλευαν όλη τη νύχτα στα καπνά και τελείωναν με το πρώτο φως. Εκεί να ακούσεις αμανέδες και τραγούδια με τη συνοδεία αηδονιών. Ούτε που μπορείτε να φανταστείτε αυτή την ομορφιά...», περιγράφει στο βιβλίο της η Γιαγιά Φιλιώ απ' τα Βουρλά.

Η ήρεμη ζωή στη Σμύρνη ταράζεται το 1922

Image not found or type unknown
Η ήρεμη ζωή στη Σμύρνη ταράζεται το 1922

Οι άνθρωποι συνεργάζονταν έντιμα. «Ο αγρότης πήγαινε στον έμπορο με μια χούφτα σταφίδες τυλιγμένες σε χαρτί. Έλεγε στον έμπορο: 'Αυτή τη σταφίδα έχω, πόσα μου δίνεις;'. Όταν ο έμπορος έλεγε, «Έλα να ζυγίσουμε», αυτό σήμαινε ότι η συμφωνία είχε κλείσει με την τιμή που είχαν συμφωνήσει. Κανείς δε σκεφτόταν να ψάξει όλα τα τσουβάλια να δει μήπως δεν ήταν ίδια η σταφίδα με εκείνη που του είχε δείξει. Αυτός που πουλούσε έπρεπε να είναι μπεσαλής».

Η «ζωή» μετά το 1922

Σοδειές, αμπέλια, άνθρωποι εργατικοί, «μπεσαλήδες», άνθρωποι έντιμοι, γλεντζέδες, ανοιχτοί, γενναιόδωροι, που ήξεραν να σέβονται τον συνάνθρωπό τους και την ίδια τη ζωή. Ο ζηλευτός πολιτισμός της Σμύρνης, ο καθαρός χαρακτήρας των ανθρώπων που ζούσαν εκεί, έμελλε να αφανιστεί. Η πιο πολιτισμένη μορφή ζωής στο στόχαστρο των εχθρών ήξερε πως δεν έχει πολύ δρόμο ακόμα μπροστά της…

Η συνέχεια που έφερε την καταστροφή του σπουδαιότερου λίκνου του πολιτισμού μας έχει γραφτεί ποικιλοτρόπως μέσα από αμέτρητες αναλύσεις ειδικών και ιστορικών για τα αίτια, τις συνέπειες, και τον απολογισμό. Τα λόγια του Γιώργου Σεφέρη και της Διδούς Σωτηρίου περικλείουν τη βιαιότητα από όσα συνέβησαν τότε στα ματωμένα χώματα της Σμύρνης.

Οι άνθρωποι που κατάφεραν να διαφύγουν και να διασκορπιστούν μες στην Ελλάδα είχαν να αντιμετωπίσουν μία δύσκολη πορεία. Πολλοί από τους μορφωμένους ανθρώπους της Σμύρνης αναγκάζονταν να κλέβουν λάδι από τα καντήλια για να ζήσουν, από τη στιγμή που οι υπόλοιποι Έλληνες τους υποδέχονταν σαν Τούρκους. Οι γυναίκες που μεταφέρονταν από τόπο σε τόπο ήθελαν να τερματίσουν στη Μεγαλόπολη (Αρκαδίας) καθώς από το όνομα πίστευαν ότι θα μεταφέρονταν στην κοσμοπολίτικη Σμύρνη που άφησαν πίσω…

“Πόλεμοι και ξανά πόλεμοι! Τι στο καλό θα βγάλει η μαγκούφα η εποχή μας και κοιλοπονάει τόσο άγρια;”, απόσπασμα από το βιβλίο “Ματωμένα Χώματα” της Διδούς Σωτηρίου

«… Περάσαμε κάβους πολλούς, πολλά νησιά τη θάλασσα που φέρνει την άλλη θάλασσα, γλάρους και φώκιες. Δυστυχισμένες γυναίκες κάποτε με ολολυγμούς κλαίγανε τα χαμένα τους παιδιά κι άλλες αγριεμένες γύρευαν το Μεγαλέξαντρο και δόξες βυθισμένες στα βάθη της Ασίας. Αράξαμε σ’ ακρογιαλιές γεμάτες αρώματα νυχτερινά με κελαηδίσματα πουλιών, νερά που αφήνανε στα χέρια τη μνήμη μιας μεγάλης ευτυχίας…», Γ. Σεφέρης- Αργοναύτες, Μυθιστόρημα δ’

Πηγή: www.pathfinder.gr